

Uwagi przedłożone przez środowisko Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych

na temat *Ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw*

I Uwagi ogólne

1. Jednym z celów nowelizacji ustawy jest stworzenie podstawy prawnej umożliwiającej wdrożenie do polskiego systemu szkolnictwa wyższego Krajowych Ram Kwalifikacji. Ze względu na brak informacji dotyczących zasad funkcjonowania tego systemu w Polsce, w tym wyczerpującego zdefiniowania wykorzystywanej terminologii (patrz np. *profil zawodowy* i *profil akademicki* – pkt. 18e art.2 w ust. 1i), jednoznaczna ocena wprowadzanych zmian przepisów ustawy nie jest możliwa.
2. Proponowane zmiany przepisów w szeregu przypadkach charakteryzują się znaczną szczegółowością, co może doprowadzić do zbyt dużego sformalizowania działalności uczelni i wpłynie na zahamowanie ich rozwoju. Dlatego też lepszym rozwiązaniem wydaje się delegowanie przepisów szczegółowych ustawy do statutów poszczególnych uczelni lub rozporządzeń ministra.
3. Forma proponowanych przepisów w nikłym stopniu uwzględnia zróżnicowanie charakteru podmiotów funkcjonujących w ramach systemu szkolnictwa wyższego. Analiza przedstawionych zmian wskazuje na dążenie do wzmacniania pozycji uczelni dużych, marginalizując znaczenie uczelni małych, w tym szczególnie PWSZ, usiłujących zaistnieć na rynku dydaktycznym i naukowo-badawczym. Położenie nacisku na rozwój badań naukowych jedynie w obrębie uczelni akademickich również stawia uczelnie zawodowe w dużo gorszej sytuacji startowej, ze względu na utrzymanie w mocy Art. 13 ust. 2 mówiącego, iż uczelnia zawodowa nie jest zobowiązana do prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych oraz świadczenia usług badawczych, a ponadto kształcenia i promowania kadr naukowych. Cytowany zapis stwarzał dotychczas istotną barierę w ubieganiu się uczelni zawodowych o środki finansowe na realizację wyżej wymienionych zadań.
4. Wprowadzane przepisy generują lawinowy rozrost działań o charakterze administracyjnym i biurokratycznym, ze stratą dla zadań twórczych i rozwojowych.

II Uwagi szczegółowe

Art. 1

Art. 2 ust. 1. Pkt 11 Definicja studiów podyplomowych nie podaje jednoznacznie do kogo są one adresowane. Może to rodzić interpretację, iż słuchaczami studiów podyplomowych mogą

być osoby nie legitymujące się dyplomem ukończenia studiów wyższych. Niejednoznaczność zapisu może prowadzić również do stwierdzenia, że studiami podyplomowymi są np. spotkania organizowane w ramach Uniwersytetu III wieku.

Art. 2 ust. 1. Pkt 13 Należy poddać w wątpliwość, czy definicja studiów niestacjonarnych jako „*formy studiów wyższych, w której więcej niż połowa programu kształcenia jest realizowana w drodze samodzielnej pracy studenta*”, nie jest zbyt liberalna. Podany zapis „otwiera furtkę”, dzięki której uczelnie będą mogły ograniczać koszty studiów niestacjonarnych poprzez np. zmniejszenie liczby zjazdów, ale równocześnie może on negatywnie odbijać się na efektywności oraz jakości kształcenia.

Art. 2 ust. 1. Pkt 18e Używanie niezdefiniowanych pojęć, takich jak „*akademicki charakter programu kształcenia*” i „*zawodowy charakter programu kształcenia*”, uniemożliwia czytelność wielu sformułowań oraz ocenę ich znaczenia dla funkcjonowania podmiotów systemu szkolnictwa wyższego. Można przypuszczać, iż wprowadzenie takiej systematyki byłoby najbardziej efektywne w odniesieniu do poziomów studiów: I stopień powinien mieć charakter zawodowy, II stopień charakter zawodowy lub akademicki, zaś III stopień charakter akademicki. Możliwe scenariusze wskazują, iż ukończenie studiów I stopnia o profilu akademickim może być dla absolwenta barierą do efektywnego konkurowania na rozwiniętym rynku pracy.

Art. 8 ust. 3 Można oczekiwać, iż zapis „*Zwiększenie ogólnej liczby studentów studiów stacjonarnych w uczelni publicznej powyżej 2% ogólnej liczby studentów studiów stacjonarnych studiujących w poprzednim roku akademickim następuje w drodze decyzji ministra*” będzie w przyszłości narzędziem skutecznego hamowania rozwoju uczelni publicznych.

Art. 13 Art. 13 ust. 2 mówi, iż uczelnia zawodowa nie jest zobowiązana do prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych oraz świadczenia usług badawczych, a ponadto kształcenia i promowania kadr naukowych. W tej sytuacji Art. 13 ust. 1 pkt 9 „*stworzenie warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i w badaniach naukowych studentom i doktorantom niepełnosprawnym*” prowadzi do istotnego dyskryminowania w uczelniach zawodowych studentów nie będących niepełnosprawnymi w zakresie prowadzenia przez nich jakichkolwiek prac o charakterze badawczym.

Art. 13a Wątpliwości budzi rzetelność monitorowania przez uczelnię kariery zawodowej jej absolwentów. Przy braku chęci współpracy z uczelnią znaczącej i reprezentatywnej próby absolwentów, otrzymane wyniki nie będą prawdziwe i nie powinny stanowić przesłanki do modyfikacji programów kształcenia. Z tego też względu należy wypracować metody monitorowania, które dawałyby wyniki reprezentatywne, oraz określić zasady finansowania prowadzonych badań. Nie może być to zatem podstawą oceny jakości kształcenia danej uczelni.

Art. 31 Doprecyzowania wymaga przepis mówiący o możliwości utworzenia przez uczelnię centrum naukowego. W sytuacji braku jednoznacznego zapisu z przedstawionej propozycji wynika bowiem, że PWSZ może tworzyć centrum naukowe m.in. z innymi uczelniami i współdziałać w organizowaniu środowiskowych studiów doktoranckich, co jest sprzeczne z innymi zapisami ustawy.

Art. 46d W obecnym stanie rozwoju gospodarczego naszego kraju i pojawienia się regionów praktycznie pozbawionych przemysłu wydaje się, że koncepcja powołania instytucji Rzecznika Praw Absolwenta ma charakter sztuczny.

Art. 48a Pojawia się pytanie czy członkowie i eksperci Polskiej Komisji Akredytacyjnej mają kompetencje do przeprowadzania oceny instytucjonalnej, która, jak wydawać by się mogło z proponowanego zapisu, wymagałaby ekspertów z zakresu prawa, finansów, itp.

Art. 60 ust. 4a Wprowadzenie zapisu „*W publicznej uczelni zawodowej działa konwent*” godzi w autonomię uczelni. W oparciu o wiele dotychczasowych negatywnych doświadczeń wnioskuje się o usunięcie obligatoryjnego funkcjonowania w strukturze PWSZ tego organu kolegialnego i pozostaniu przy zapisach ustawy z 2005 roku.

Art. 71 ust. 1. Pkt 3 Zapis „*biernie prawo wyborcze przysługuje nauczycielom akademickim zatrudnionym w uczelni jako podstawowym miejscu pracy, którzy nie osiągnęli wieku emerytalnego, a w przypadku osób posiadających tytuł profesora - siedemdziesiątego roku życia, pracownikom niebędącym nauczycielami akademickimi, zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, studentom oraz doktorantom*” wpłynie negatywnie na funkcjonowanie uczelni zawodowych, które, ze względu na cytowane już przepisy, mają ograniczone szanse na promowanie własnych nauczycieli akademickich zatrudnionych na podstawowym miejscu pracy. Przedstawiona propozycja może uniemożliwić, szczególnie w nowych uczelniach, wybór członków senatu zgodnie z wymaganymi zapisami ustawy dotyczącymi składu organu kolegialnego.

Wnioskuje się o utrzymanie dotychczasowego zapisu: „*W publicznych uczelniach zawodowych czynne i biernie prawo wyborcze przysługuje także nauczycielom akademickim zatrudnionym w uczelni jako dodatkowym miejscu pracy.*”

Art. 72 Niezbędne jest wyjaśnienie wprowadzenia formy powołania rektora i prorektorów w drodze konkursu w styczności z obowiązującymi dotychczas zasadami wynikającymi z Art. 71 ustawy, określającymi zasady powoływania organów w drodze wyborów. Wątpliwości wynikają m.in. z faktu, iż brak jest szczegółowych uregulowań dotyczących modelu menadżerskiego (do którego prawdopodobnie prowadzi powoływanie rektora i prorektorów w drodze konkursu), sposobu zarządzania czy zniesienia kadencyjności.

Ponadto brak uzasadnionych przesłanek, by przy utrzymaniu zasady współpracy pomiędzy uczelniami zawodowymi i uczelniami akademickimi, wynikającej z Art. 31 ust. 5, wprowadzać zapis nakazujący, by rektor i prorektor publicznej uczelni zawodowej był

zatrudniony w uczelni jako podstawowym miejscu pracy. Przy aktualnie obowiązujących i proponowanych przepisach prawnych może stać się to powodem niestabilności zasobów kadry stanowiącej minimum kadrowe wybranych kierunków kształcenia. Dlatego też wnioskuje się o powrót do poprzedniego rozwiązania, bazującego na zatrudnieniu w pełnym wymiarze czasu pracy, tak w odniesieniu do zatrudnienia rektora i prorektorów, jak i do osób stanowiących minimum kadrowe kierunku.

Art. 77 ust. 2a Zapis „*W uczelni publicznej ta sama osoba nie może być członkiem senatu lub członkiem konwentu dłużej niż dwie następujące po sobie kadencje.*” może prowadzić do sytuacji, gdzie przykładowo, uczelnia jest podstawową jednostką organizacyjną, funkcjonującą w oparciu o instytuty, na których czele stoją dyrektorzy instytutów powoływani przez rektora w celu wykonywania określonych zadań związanych z funkcjonowaniem instytutu, to według podanego przepisu może pojawić się sytuacja, że przy braku ograniczenia kadencyjności tych funkcji nie będą mogli „z urzędu” (na podstawie obowiązującego statutu), po ukończeniu dwóch kadencji senatorskich, zasiadać w senacie uczelni. Podobnie może wyglądać sytuacja z przedstawicielami środowiska pracodawców, którzy, jeśli przewiduje to statut, będą wchodzić w skład konwentu lub senatu. Uczelnia usytuowana w regionie o niskim stopniu uprzemysłowienia może się spotkać z problemem „skompletowania” składu senatu i konwentu. Proponowany w nowelizacji zapis może stanowić więc istotne utrudnienie dla sprawnego funkcjonowania uczelni.

Art. 85 ust. 7 Wątpliwość w zakresie utrzymania konkurencyjności uczelni na polskim rynku budzi zapis mówiący, iż „*Do uczelni i filii utworzonych przez uczelnie zagraniczne nie mają zastosowania przepisy niniejszej ustawy, z wyjątkiem ust. 5 i 6.*”. Daje to możliwość pojawienia się uczelni funkcjonujących poza prawem krajowym.

Art. 94b Pojawia się wątpliwość co do racjonalności i sprawiedliwości podziału dotacji pro jakościowej. Należy bowiem zauważyć, iż na jej otrzymanie mają w zasadzie szansę tylko jednostki, które już teraz są uznawane za wyróżniające się. Uczelniom rozwijającym się pozostaje jedynie mieć nadzieję na „*dofinansowanie podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni, w zakresie wdrażania systemów poprawy jakości kształcenia oraz Krajowych Ram Kwalifikacji*”. Zapis ten wskazuje jednak na naruszenie ogólnej idei promowania jakości kształcenia, poprzez istotną pomoc tylko nielicznym, wybranym w drodze konkursu. Z tego też względu należałoby przyznać środki finansowe wszystkim podmiotom systemu szkolnictwa wyższego w celu wdrażania systemu jakości kształcenia oraz Krajowych Ram Kwalifikacji.

Art. 96 Przy braku jednoznacznych kryteriów i zasad oceny jakości kształcenia nie istnieje możliwość oceny efektywności i racjonalności podziału dotacji. W przepisach nie uwzględnia się również zróżnicowanego charakteru podmiotów systemu szkolnictwa wyższego, np. uczelni akademickich i uczelni zawodowych, oraz realizowanych przez nie zadań.

Art. 99 Wprowadzenie odpłatności w przypadku podjęcia przez studenta studiów na drugim lub kolejnym kierunku studiów w formie stacjonarnej w istotnym stopniu ograniczy zainteresowanie młodzieży zdobywaniem dodatkowej wiedzy oraz stanie się hamulcem wdrażania koncepcji uczenia się przez całe życie. Przy aktualnie powszechnej dostępności do studiów bezpłatnych wyjątkowo dziwnym wydaje się argument, iż proponowane rozwiązanie stanie się bodźcem do odblokowania miejsc na studiach stacjonarnych studentom, dotychczas „zmuszonym” do podejmowania studiów płatnych.

Zapis podany w ust. 1a pkt 3) nie jest adekwatny do treści zawartych w art. 170a ust. 6, do których się odwołuje.

Art. 118 ust. 7 Proponowany zapis w znaczącym stopniu ogranicza bierne prawo wyborcze. Oznacza to np., że w wyborach na funkcję dziekana nie może startować osoba, której członek rodziny pełni funkcję kierownika katedry lub dyrektora instytutu. Osoby, wobec których mógłby zaistnieć stosunek bezpośredniej podległości służbowej, nie mogłyby zawierać związków małżeńskich. Sytuacja gospodarcza naszego kraju nie stwarza tak bogatej oferty miejsc pracy, aby małżonkowie mogli dowolnie zmieniać miejsce zatrudnienia, w celu nie naruszania przytaczanego przepisu.

Art. 120 *Ze względu na zróżnicowany charakter uczelni oraz przypisane jej zadania (uczelnia akademicka, uczelnia zawodowa) wnioskuje się, by powrócić do pierwotnego zapisu ustawy „Okres zatrudnienia na stanowisku asystenta osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora oraz okres zatrudnienia na stanowisku adiunkta osoby nieposiadającej stopnia naukowego doktora habilitowanego, a także warunki skracania i przedłużania oraz zawieszania tych okresów określa statut.”*

Art. 129 Proponowane zapisy niosą za sobą dużą dozę uznaniowości oraz stanowią podstawę do rozbudowywania aparatu biurowego. Ich restrykcyjność nie jest adekwatna do zakresu kompetencji i obowiązków zawodu nauczyciela akademickiego (nie obejmuje ich np. żadna klauzula tajności, która wymagałaby zgody przełożonego na podjęcie dodatkowej pracy) oraz kłóci się z wolnością osobistą obywatela. Brak jest powodów, aby zawód nauczyciela akademickiego był jedynym, którego ta restrykcja dotyczy.

Art. 132 Brak formalnego uzasadnienia dla obligatoryjnego dokonywania co dwa lata oceny nauczyciela akademickiego. Proponowany okres jest na tyle krótki, by miarodajnie można było określić postęp lub jego brak w rozwoju naukowym pracownika.

Art. 170 ust. 3 Zapis mówiący, iż „Szkolenia w zakresie praw i obowiązków studenta prowadzi Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej w porozumieniu z samorządami studenckimi uczelni wskazany przez co najmniej połowę uczelni w danej miejscowości.” nie precyzuje źródeł finansowania tego szkolenia, w tym przygotowania osób prowadzących szkolenia.

Art. 176 Zmiany dotyczące przyznawania stypendiów w uczelni nieposiadającej podstawowych jednostek organizacyjnych, poprzez uniemożliwienie przekazania uprawnień na wniosek właściwego organu samorządu studenckiego komisji stypendialnej lub odwoławczej komisji stypendialnej, ograniczają w tym zakresie prawa studentów oraz mogą stwarzać pewne utrudnienia o charakterze organizacyjnym.

Art. 181 W związku ze zmianą stypendium za wyniki w nauce lub sporcie na stypendium rektora dla najlepszych studentów, wątpliwość budzi zapis, że stypendium ma być przyznawane dla studentów, którzy uzyskali za rok studiów wysoką średnią, a ponadto posiadają osiągnięcia naukowe. Brak osiągnięć naukowych uniemożliwi promowanie bardzo dobrych studentów.

Art. 2

9) [s. 71] Brak jest szczególnego uzasadnienia prowadzenia ścieżki awansu zawodowego od licencjata do doktoratu. Jeśli ktoś wykazuje się wysokim poziomem intelektualnym nie powinien mieć problemu z ukończeniem studiów drugiego stopnia i rozpoczęciem studiów III stopnia. Należy bowiem pamiętać, że studia mają na celu nie tylko kształcić studentów, ale również kształtować ich postawy społeczne i kulturowe.